

Jätevakuussääntelyn tarkistaminen

Jätealan strateginen yhteistyöryhmä 26.10.2020

Sini Pietilä
Hallitussihteeri, ympäristöministeriö

Jätevakuuksiin liittyvä kysely ympäristönsuojeluviranomaisille (2019)

- YM toteutti keväällä 2019 kyselyn jätevakuuksien toimivuudesta ELY:ille ja AVE:ille, vastaajat edustivat 8 ELY:ä ja 1 AVI:a
 - Suurimmassa osassa vastauksia (69 %) katsottiin vakuuksien olevan vain osittain rahamäärällisesti oikein asetettuja.
 - Vakuusmäärien tarkistaminen ei ole aivan kaikkialla vielä osana säännöllistä valvontaa, riittävyyden arviointiin toivotaan työkaluja. AVI:n käyttämiä laskelmia toivottiin ELY:ihin tiedoksi. Lupamääräyksissä asetettu velvoite vakuuksien ajantasaisuuden selvittämisestä viranomaiselle tietyin väliajoin.
 - Vakuuksien (pinta-alaperusteisesta) kerryttämisestä ei kovin laajalti kokemuksia.
 - Vakuusmäärien tarkistaminen yhdistetty yleensä muuhun lupien muuttamiseen. Säännöksissä havaittu puute pelkän vakuusmäärän tarkistamiseksi: YSL 89 §:n muutostarve.
 - Toiveita: ympäristönsuojelun tietojärjestelmään (YLVA) muistutustoiminto vakuuksien erääntymisestä; vakuuksien määrän laskemiseksi ohjelma ELY:jen ja AVI:en käyttöön (sis. kustannukset, laskentaperiaatteet jne.)

Ympäristönsuojelulain muuttamista koskeva hallituksen esitys

- Tunnistettu tarve jätevakuussäätelyn tarkistamiselle ja toimeenpanon tukemiselle. Toteutetaan osana parhaillaan valmisteltavaa YSL:n muutosta, HE:n aikataulu kevät 2021.
- Tarkasteltavat kokonaisuudet YSL:ssä:
 - Vakuusmäärien muuttaminen (YSL 89 §; pykälässä on muitakin muutostarpeita tarkasteltavana)
 - Huomioitavana mm. kaivoksiin liittyen:
 - **Hallitusohjelman** mukaan kaivostoiminnan ympäristönsuojelun parantamiseksi ”**vakuussäätelyä kehitetään siten, että ympäristölliset vastuut hoidetaan kaikissa tilanteissa**”; ks. myös TaVM 7/2020 vp— KAA 7/2019 vp
 - Kaivannaisjätedirektiivin (2006/21/EY) nojalla valmisteltu komission täytäntöönpanopäätös teknisistä suuntaviivoista koskien toimivaltaisen viranomaisen tarkastustoimia; EU:n ja Kanadan välisen ns. CETA-vapaakauppasopimuksen investointisuoja säännösten mahdolliset vaikutukset.
 - Vakuuden realisointimenettelyn tarkentaminen (YSL 59–61 §)

Toimeenpanon tukeminen

- Osana hallituksen esityksen valmistelua toteutetaan myös toimenpiteitä, joilla tuetaan toimeenpanoa (ohjeistusta, koulutusta ympäristönsuojeluviranomaisille), tunnistettu teemoina mm.:
 - Vakuusmääräykset ympäristöluvassa: tukea vakuusmäärän asettamiseen
 - Esim. Jätevakuusoppaan päivittämistä esitetty
 - Uudet vs. vanhat luvat, osin eriarvoisessa asemassa. Myös toiminnanharjoittajien hakemuksissa vakuusmäärät on laskettu hyvin eri tavoin.
 - Vakuuksien ajantasaisuuden tarkistaminen osana säännöllistä valvontaa; tähän toivottu työkaluja
 - Nykyisin luvissa on saatettu antaa toiminnanharjoittajalle määräys seurata vakuuden riittävyttä: esim. on edellytetty antamaan valvovalle viranomaiselle arvio vakuuden riittävydestä suhteessa vakuudella katettaviin kustannuksiin viiden vuoden välein vuosiraportoinnin yhteydessä, huomioitava vähintään ajantasaiset jätteiden käsittely- ja kuljetuskustannukset, indeksitarkistus tms.
 - Vakuuden kerryttäminen (pinta-alaperusteinen)
 - Konkurssitilanteissa toimiminen

Muuta ajankohtaista jätevakuuksien liepeiltä

- EU-tuomioistuimen ratkaisu 16.1.2020, T-257/18, Iberpotash vs. komissio; taustalla komission päätös (EU) 2018/118 valtiontuesta, jonka Espanja on toteuttanut Iberpotash-yhtiön (kalisuolakaivos) hyväksi.
 - Liian alhaiseksi asetetusta vakuusmäärästä johtuva takauspalkkioiden säästö tulkittiin **kielleyksi valtiontueksi**.
 - Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT), 107 art.:
 - Valikoiva taloudellinen etu: vakuuksien katsottiin olevan lainsäädännössä (kaivannaisjätedirektiivi, kansallinen lainsäädäntö) edellytettyä pienemmät. Kyseessä oli ko. yrityksen sama taloudellinen etu.
 - Valtion varojen siirto: merkittävästi lainsäädännössä vaadittua määrää pienemmät vakuudet aiheuttavat valtiolle konkreettisen riskin valtion varoihin kohdistuvasta ylimääräisestä rasituksesta, jos yritys ei suoriudu velvoitteistaan.
 - Lisäksi todettiin täyttyvän kilpailun vääristyminen sekä EU:n sisäiseen kauppaan kohdistuvat vaikutukset.

Muuta ajankohtaista jätevakuuksien liepeiltä

➤ Muut hankkeet:

- TOVA-työryhmä 1.1.2020–31.5.2021: rajapinta ensisijaisen vastuun järjestelmään, vakuudet rajattu selvästi pois TOVA-työstä
 - Hallitusohjelman mukaisesti ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä kehitetään tällä vaalikaudella. Tavoitteena on luoda nykyistä kattavammat ympäristövahinkojen toissijaiset vastuujärjestelmät, joilla varaudutaan ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ympäristöriskien hallintaan, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa.
- Kaivoslain uudistaminen (TEM), työ jatkuu vuoteen 2021
 - Kaivoslain mukaisten vakuuksien kehittäminen, ks. hallitusohjelmakirjaus. Yhteistyö YM:n kanssa vakuuskokonaisuuden tarkastelussa.
 - Taustalla selvityksiä:
 - Selvitys: Kaivoslain mukaisten vakuuksien kattamat lopetus- ja jälkitoimet, Ramboll, 15.5.2020. TEM valmistelee erikseen arvion vakuussäätelyn muutostarpeista.
 - Ns. Vihervuoren selvitys: kiinnitetty huomiota vakuuksien kattavuuteen ja riittävyteen ("Kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuuden arviointi"; TEM:n julkaisuja 2019:44)

Kiitos!

Sini Pietilä

Hallitussihteeri, ympäristöministeriö

puh. 0295 250 366

etunimi.sukunimi@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the
Environment

